

EDITORIAL

Ginlauman na han katawhan an pag-undong ni Duterte ha VFA

Waray na masorpresa an katawhan Pilipino ha hul-os nga pagbawi ni Rodrigo Duterte ha pagbasura ha Visiting Forces Agreement (VFA) kahuman makigmiting ha sekretaryo ha depensa han US hadton Hulyo 29. Antes hini, tulo kabeses niya nga ginsuspendir an pagbasura ha kasarabutan agud mas “pahamison” ini. Ha dagmit nga pulong, karuyag niya seguruhon tikang ha US an mas dako nga ayuda militar, kabalyo an pagpadig-on han pulitiko-militar nga poder han US ha Pilipinas ngan ginpagrabe nga pagtraydor ha nasud.

Damo pa an ginyakan ni Duterte agud tagan-rason an pag-undong niya ha VFA: para kuno ha bakuna ngan para bumulig an US ha pagdepensa kontra ha China. Kundi diri angay magin kabalyo han bakuna an presensya han ira tropa ha Pilipinas ngan pagtamastamas ha soberaniya han nasud. Diri liwat pagdepensa ha Pilipinas an tuyo han US ha panginlabot ha West Philippine Sea kundi pagkonsolida han pusisyon hini ha Asya-Pasipiko ngan panmilitar nga pagkumpronta ha poder han China ha rehiyon.

Nagpapasangil la hi Duterte agud tahuban an iya tuyo nga baydan hiya hin dako han US hin mga bomba, edro, kanyon, masinggan, *drone* ngan iba pa nga higamit pan-gerra, nga gagamiton niya agud madarahug nga puypuyon an katawhan, an Bagong Hukbong Bayan ngan ngatanan nga tarhug ha iya poder. Labot ha ayuda militar, gin-iinteres an liwat ni Duterte an direkta nga panginlabot, pagpahiaran ngan pagdirihir han mga tropa nga Amerikano ha Armed Forces of the Philippines, sugad han ginhimo hini ha pag-atake ha

"Ginlalauman...," sundan ha paypay 2

Ambus han BHB ha Pinabacdao, pulis an gintarget

GINPANHIMUWA HAN BAGONG Hukbong Bayan-Eastern Visayas an report han Philippine National Police (PNP) nga mayda mga trabahador pankalibsugan ha sarakyan nga gintarget han BHB ha taktikal nga opensiba hini ha Pinabacdao, Western Samar hadton Hulyo 29.

Sigon kan Ka Karlos Manuel, tagapagyakan han BHB-Efren Martires Command, ginreport han BHB-Arnulfo Ortiz Command nga upat nga kapila han PNP an aada ha sarakyan nga gin-atentaran nga pabuthan han mga Pula nga mangaraway.

“Imposible nga mayda sibilyan nga nadabi tungod kay pulis ngatanan an aada ha sarakyan,” sigon kan Manuel. Waray naman nahiaguman nga kaswalti an magkaluyo nga gapil tungod kay waray man maigo han *command-detonated explosive* o CDX an sarakyan, samtang talwas nga nakaatras an BHB.

Ginkundenar ni Manuel an butaray nga pagbinuwa han hepe han PNP nga hi Gen. Guillermo Eleazar ngan hepe han PNP-Region 8 nga hi Brig. Gen. Ronaldo de Jesus agud uwaton an publiko ngan pakarauton an BHB. Sering ni Manuel, namomostura hira nga mayda pagtagad ha mga sibilyan samtang hilaba ura-ura an ira rekord han pangabuso ha mga aktibista, mga dabi ha druga, ngan mga natalapas ha *lockdown*.

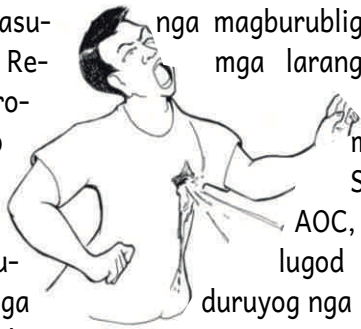
Nagpahimatngon liwat hi Manuel kontra ha kamanduan ni Eleazar han “ligal nga opensiba” kontra ha mga gintatahanan nga lider han PKP-BHB-NDF ha Pinabacdao. Sigon kan Manuel, karuyag han PNP nga gamiton an insidente agud tagan rason an pagsalawad han hinimuhimo nga kaso kontra ha mga aktibista ngan sibilyan. ■

Biktima han pwersahay nga pagpasurender, ginpatay han 63rd IB

Ginpatay han *death squad* han rehimen Duterte ha sakob han 63rd Infantry Battalion an parag-uma nga hi Juddy Ragawdaw, residente han Brgy. Loog, Basey, Western Samar hadton syahan nga semana han Hunyo. Bag-o pa la nga inuli hi Ragawdaw tikang ha uma han pusilon han mga armado nga kalalakin-an.

Mahugot nga ginkundenar han Bagong Hukbong Bayan-Arnulfo Ortiz Command (BHB-AOC) an pagtahap han 63rd IB ha BHB komo nagpatay kan Ragawdaw. Usa hiya nga hadto anay aktibo nga kaapi han organisasyon han mga parag-uma ha ira lugar. Nagin biktima hiya han pan-uwat nga pwersahay nga pagpasurender han maghimo han Re-tooled Community Support Program an militar ha ira baryo hadton 2020.

Sigon ha BHB-AOC, gin-papakita hini nga waray tinu-od nga kamurayawan an mga sibilyan kahuman sumurender ha kaaway. Hadton Abril 2020 ha Calbiga, Western Samar, ginpatay han 46th IB an parag-uma nga hi Noel Galvez waray pa magduha kabulan kahuman ini sumurender ha ira.

Sigon naman kan Ka Karlos Manuel han BHB-Efren Martires Command, kinahanglan aktibo ngan agap nga ibuksas han BHB ngan han masa an pagbasol ha BHB han panmatay nga ginhihimo han AFP-PNP ha mga aktibista, progresibo ngan oposisyon. Kinahanglan liwat nira mahugot nga magburublig agud pakyason an mga larang han kaaway nga makapanhibang ha masa.

Sigon pa ha BHB-AOC, “Ayaw kahadlok, lugod magkaurusa ngan duruyog nga gumios agud atuhan an pasista ngan puros pakuri nga ginbubuhat ni Duterte ngan han iya mga alipures. Lauman naton nga samtang dunot an sistema han pangubyrnuhan, damo pa an magigin biktiman han pasismo han estado.” ■

“Ginlalauman...,” tikang ha paypay 1

Marawi ngan mga kontra-gerilya nga operasyon. Ginkakalipay naman ini han mga maka-US nga elemento ha AFP, tungod kay padayon nga masusuportahan an ira kampanya han panmuypoy ha katawhan ngan an ira pagbursa hin mga kikkak tikang ha mga kontrata han panmalit han armas tikang ha US.

Diri matatahuban han pagbuya-yaw ni Duterte an pagin prinsipal nga niyutiyo niya ha imperyalismo nga US. Ngan diri liwat hini matatahuban an pag-undong han US ha pasismo ngan terorismo han estado ni Duterte. Waray pa gihapon mapagpabaton an mga tropa nga Amerikano ha ira ura-ura kadamo nga mga krimen ha

katawhan Pilipino tungod ha VFA, ngan an gatos-katuig nga pagtamas han US ha soberaniya han nasud.

Kinahanglan kundenaron han katawhan Pilipino hi Duterte ha pagbawi ha pagbasura ha VFA, nga gin-gamit ha paniniyupi ngan pananalumpigos ha katawhan. Kinahanglan kundenaron hi Duterte komo traydor ngan pasista nga niyutiyo han imperyalismo nga US. Kinahanglan pukawon an patriyotiko nga sentimyento han pinakahiluag nga masa, labina an mga kabatan-unan, akademiko, propesyunal ngan makanasud nga Pilipino, ngan ipahinumdom ha ira an hilaba nga kasaysayan han pananalumpigos ilarum han imperyalismo nga US. ■

Waray wantas nga panganyon han AFP ha Northern Samar

DIRI MAMENOS HA duha kabala han kanyon an ginbuhian han Armed Forces of the Philippines (AFP) ha Brgy. Paco, Las Navas, Northern Samar hadton Agosto 3. Ini na an ikanapulo nga insidente han panganyon ha prubinsya, ngan ika-14 ha Eastern Visayas, yana nga tuig.

Antes hini, adlaw-adlaw an panganyon han AFP ha bawnderi han mga bungto han Las Navas ngan Silvino Lobos, Northern Samar, ngan Matuguinao, Western Samar hadton Hulyo 7-11. Diri mamenos ha 13 nga bala han kanyon an ira ginhulog hirani ha mga barangay han Caputoan, Osmeña, ngan Cuenco ha Las Navas; Senonogan de Tubang ha Silvino Lobos; ngan Carolina ha Matuguinao. Kadungan hini an mga pankombat mga operasyon han 19th IB ha mga nasering nga bungto.

Ha pinakaurhi nga report han BHB-Rodante Urtal Command, masobra 500 nga sundalo an gintambak ha mga baryo han Senonogan de Tubang, Hiyaot ngan Gebonawan ha Silvino Lobos. Ha Hiyaot, aada ha 100 nga tropa an nagkakampo ha gawas han baryo. Ginhimo an operasyon kahuman sirutan han BHB-RUC hi Max Sorio, ahente ha intelidyens han AFP, hadton Hunyo.

Pagdakop. Gindakop han mga ahente han rehimen hadton Agosto 1 hi Unil Obiado, masobra 40 anyos kahuman mapiritan nga mag-ebakwet tikang ha Brgy. Ligaya, Matuguinao ngadto ha Brgy. Senonogan de Tubang, Silvino Lobos. Ginhimo niya ini agud makalikay unta ha pagpasurender han kaaway. Sigon ha report, gindara hiya ha bungto tungod kay papasurenderon hiya han pasista nga meyor nga hi Aran Boller. Upod niya an usa nga batan-on han madakop hiya kundi nakaeskapo ini. ■

Kampanya nga impormasyon kontra Covid-19: Isahon an kahibaruan agud panalipdan an kalibsugan

Makurimot an kampanya han Bagong Hukbong Bayan (BHB) para ha hiluagan nga pagpabakuna (*mass vaccination*) ha mga baryo nga ginlulupgop han Demokratiko nga Gubyrno han Katawhan. Ha naglabay nga mga bulan, naglansar an BHB hin mga edukasyon agud maisa an kahibaruan han masa ha imporsyansa han bakuna ha pag-atubang ha Covid-19 nga pandemya.

Ha seksyon han Liwanag, dako an papel nga ginkatinan han buruhaton edukasyon agud maungbawan an kahadlok han masa ha bakuna. Ginpanawagan han BHB ha seksyon nga singabuton an mga abilable nga bakuna ngan magpabakuna na an ngatanan nga molupyo, labina gud an kalagsan ngan mga mayda grabe nga sakit (*comorbidites*), agud maibanan an grabe nga sintomas nga gindudurot han bayrus. Maduroto nga gin-eksplikar kun kay ano epektibo ngan talwas an mga bakuna kontra ha Covid-19 agud kumbatihon an mga sayop nga tuluhan kabahin hini.

Nagpagawas naman an *Larab* hin sinurat ngan *audio* nga bersyon han ispesyal nga isyu hiunong ha pagpabakuna hadton nakalabay nga bulan.

Antes pa man an kampanya pagpabakuna, dirudilain an panalinguha han mga yunit han BHB nga mapatuhop ha masa an siyentipiko nga paglantaw ha Covid-19. An mga kampanya para ha pagpabakuna ngan pag-ato ha pandemya kaparte han kumprehensibo nga pagtagad han BHB ha kalibsugan ngan kaupayan han masa, kun diin kalakip liwat an serbisyo medikal, kampanya ha sanitasyon, ngan kolektibo nga produksyon.

Nag-imprenta an mga yunit han BHB hin Covid-19 hanbuk kun diin iginplastar an kinaiya, tambal ngan mga *health protocol* kontra ha bayrus. Dungan gihap nga ginpangunahan an pagpahiaraha ha paghimo hin mga herbal nga medisina ngan bitamina; *acupuncture* ngan *ventosa*; ngan pagtagad ha kalibsugan han hunahuna. Mayda liwat komiks ngan iba nga mga mapamaagihon nga pag-edukar ha masa kabahin

ha Covid-19.

Iginkampanya an paghimo hin mga *herbal garden* nga komunal ngan ha palibot han mga balay. Papitad-pitad liwat nga gintagad an sanitasyon sugad han pagseguro nga malimpyo an surok han tubig nga irimnon, paghimo hin CR, pag-ayad han basurahan ngan tukma nga segregasyon hini.

Nanguna gihap an BHB ha pag-sagdon ha taghimaryo hiunong ha istrikto nga pagpatuman han mga *health protocol*, sugad han pagkwantina ha mga nagbiyahe tikang ha mga lugar nga damo an kaso han Covid-19 sugad han Metro Manila ngan Tacloban. Ginpahinumdom liwat an paglikay ha mga tradisyunal nga katitirok sugad han patron ngan iba pa nga poyde magdurot hin tapun-tapunay.

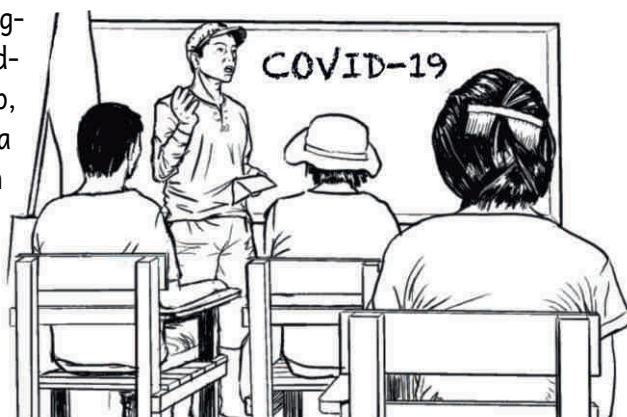
Mahinay nga distribusyon han bakuna

Dako an panginahanglan yana nga pakusgon an kampanya para ha *mass vaccination* labina ha atubangan han ura-ura kamahinay nga distribusyon han bakuna ha Pilipinas.

Ha Eastern Visayas, maabot pa la 829,920 kadosis han bakuna kontra ha Covid-19 an nakaabot ha rehiyon hadton Agosto 1. Amo pa la ini an nakuha nga bakuna tikang han magtikang an pagbabakuna hadton Marso. Hini nga ihap, 508,551 kadosis o 61.28% pa la an nagamit pan-iniksyon para ha masobra 4.5 kamilyon nga populasyon han rehiyon. Maiha pa gud antes makab-ot han rehiyon an *herd immunity* o pagbakuna hin 90% han populasyon.

Napapanahon liwat an panawagan para ha *mass vaccination* labina yana nga natikasamwak an Delta nga baryant han Covid-19 ha nasud. Gingesering nga mas makatarapon ini, mas madagmit sumamwak ngan nagdudurot hin mas grabe nga sintomas itanding ha nahiuna nga klase han bayrus. Hadton Agosto 2, mayda na ini 216 nga kaso ha Pilipinas kundi posible nga mas dako an aktwal nga ihap hini tungod kay diri ngatanan nga kaso han Covid-19 ginpapailarum ha *genome sequencing* o an proseso agud mahibaruan kun ano nga klase nga baryant mayda an pasyente. Hadton Agosto 6, gintikangan an *enhanced community quarantine* o mas istrikto nga *lockdown* ha Metro Manila ngan karanit nga prubinsya tungod ha hulga han Delta nga baryant.

Aada ha interes han masa nga ipakigbisog an *mass vaccination*. Kinahanglan ipanawagan han mga molupyo ngan mga upisyal ha barangay an libre ngan talwas nga pagpabakuna kontra ha Covid-19 para ha ngatanan. Kinahanglan ini ihatag han mga trabahador pankalibsugan tubtub ha kabaryuhan. Ini ngan an iba nga pankatilingban nga serbisyo an angay alutagahan han pondo han gubyrno, ngan diri an mga kontra-insurhensiya nga kampanya han pasista nga panmuypoy ngan pagpasurender. ■

Mga risiko han Dito Telco ha seguridad ngan kalibsugan

Gin-aprubar an Rodrigo Duterte hadin Mayo an 25 katuig nga prangkisa han Dito Telecommunity Corporation, an ikatulo nga *cellphone network* han nasud. Plano hini nga lupgupon an 37% han populasyon ngan magtindog hin 1,600 nga *cell sites* ha dirudilain nga erya tubtub ha kabaryuhan.

Pananag-ya an Dito han Udenna Corporation ngan Chelsea Logistics Corporation ni Dennis Uy, dako nga negosyante ha Davao City, suok nga kroni ni Duterte ngan mayor nga nagpondo ha iya kandidatura hadton eleksyon 2016.

Kundi “dummy” o ginpapagawas la nga pananag-ya ni Uy an Dito. An tinuod, aada ha luyo hini an China, sering ni Propesor Jose Maria Sison. Kasosyo ni Uy an China Telecommunications Corporation nga pananag-ya han gubyerno han China ngan nagamit han mga materyales han Huawei Technologies, nga lanong ha panalapas ha *cybersecurity*. Ha pagratsada han mga balaudnon nga natugot ha 100% nga langyaw nga pananag-ya han mga kompaniya nga telekomunikasyon, hul-os nga magigin pananag-ya han China an Dito.

Risiko an Dito ha nasyunal nga seguridad tungod kay mayda mga balaud an China nga nagmamando han ira mga kompaniya nga maghatag hin intelidyens nga impormasyon ha ira gubyerno. Pinaagi han elektroniko ngan radyo nga sarbeylans, panginlabot ha balyuay han mensahe (*interception*) ngan *signal jamming*, makakapaniktik an China ha nasud labina ha butnga han natikagrabe nga tensyon ha West Philippine Sea.

Landaw an konsabuhay han AFP ngan Dito kahuman pirmahan ni Defense Secretary Delfin Lorenzana an kasarabutan nga nagtutugot ha Dito nga magtindog hin mga *cell tower* ha mga kampo han AFP ngan PNP, kun diin lima hini an titindugon ha Camp Aguinaldo. Gin-aantum nga gagamiton ini ha buruhaton paniktik ha mga pribado nga indibidwal ngan ha kagiusan masa labina nga mga retirado nga upisyal han AFP an gin-employo nga mamuno ha tim ha *cybersecurity* han Dito.

Pagtindog ha kabaryuhan

Ha kabaryuhan, titindugan hin *cell towers* an mga katunaan apiki ha mga eskoylahan. Plano han Dito nga paliton

ini nga mga katunaan kahuman maa-reglar han mga tag-ya an mga kagarastuhan ha pagpatitulo han tuna ngan iba pa nga rekisitos.

Samtang diri malilikaw an pakabulig han serbisyo ha *internet* ha mga estudyante para ha ira pag-aram, diri akos han kadam-an ha baryo nga pumalit hin mga *cellphone* nga *touchscreen* nga may kapas nga 4G ngan 5G agud magamit an serbisyo han Dito. Ha mga erya nga ginpatikangan na han Dito, lumutaw gihap an mga reklamo ha maluya nga *internet connection* hini kahuman la han pira la kaadlaw.

Dako gihap an risiko hini ha kalibsugan tungod kay nabubutad an komunidad ha hitaas nga *radiation* tikang ha mga *cell tower*. Napamatud-an han US National Toxicology nga bulnerable ha kanser ha utok ngan kasing-kasing, *autism* (usa nga sakit nga hinungdan han problema ha pagdebelop han mga bata), ngan *Alzheimer’s disease* (sakit ha hunahuna nga may sintomas nga pagin limtanon, kakurian ha pagyakan ngan dis-orientasyon) an mga nabubutad ha *radiation*. Ha Cebu, nagsalawad hin kaso an usa nga komunidad kontra ha Dito tungod kay damo nga residente ha palibot han *cell tower* an nagkamayda hin kanser ngan iba pa nga sakit.

Sanglit kinahanglan maghimo hin mga desisibo nga pitad an mga komunidad agud panalipdan an kalibsugan han masa. Kinahanglan tindugon ini diri mamenos ha 100 kametros tipagawas ha kabablayan.

Aghaton gihap an mga tag-ya han tuna nga diri ibaligya kundi papletehan la an tuna. Kinahanglan an usa nga *multilateral* nga kasarabutan han tag-ya, barangay konseho, ngan han Dito Telecommunity nga mayda baratunon an kompaniya ha pagpatambal ngan dan-yos-perwisyo ha mga molupyo nga magkakasakit tungod ha *radiation* tikang ha mga *cell tower*. ■

HA KAMATUORAN

Ha 21 katuig han VFA, diri mamenos ha

11 nga kaso hin *rape*, panmatay

ngan iba pa nga krimen han mga **sundalo nga Amerikano** kontra ha mga Pilipino an **waray pa mahatagan hin hustisya.**

 3.76

kamilyon nga Pilipino an **waray trabaho** hadton Hunyo 2021. Maabot naman ha **6,409 kamilyon** an *underemployed* (diri katugbang han kwalipikasyon ngan kulang an oras han pagtrabaho).

Reperens: Philippine Statistics Authority (PSA)

Aada na ha

4,457,150

an populasyon han **Eastern Visayas**, sigon ha sensus han Philippine Statistics Authority hadton 2020. Mas hitaas ini hin **107,000 tanding** hadton 2015.